

ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARINDA HÜKMÜN DENETLENMESİNİ TALEP ETME HAKKI*

*The Right to Request and Limit the Right to Audit
the Provision According to the Constitutional Court*

F. Ebru GÜNDÜZ** - Hakan GÜNDÜZ***

Özet

Kişinin, hakkında verilmiş bir mahkeme kararına karşı bu kararın bir başka yargı merci tarafından denetlenmesi için başvurabilmesi, kanun yolu olarak adlandırılmaktadır. Kişinin bu imkana sahip olması, hak arama hürriyeti ile adil yargılanma hakkının da bir gereğidir. Bununla beraber Yasa Koyucu tarafından usul ekonomisi ilkesi gereğince bazı mahkeme kararlarına karşı kanun yoluna başvurma hakkının sınırlandırıldığı görülmektedir. Farklı kanunlardaki ilk derece mahkemelerinin kararlarının kesin olduğuna veya mahkeme kararına karşı kanun yoluna başvurma imkânının bulunmadığına ilişkin düzenlemeler, Anayasa Mahkemesinin norm denetimine konu olduğu gibi; bireysel başvuru kararlarına da konu olmuştur. Anayasa Mahkemesi çeşitli tarihlerde vermiş olduğu kararlarda, kanun yoluna başvurma hakkını sınırlayan pek çok kanun hükmünün Anayasa'ya aykırı olmadığına karar vermiştir. Ancak Anayasa Mahkemesi, bu konuya ilişkin son yıllarda yapmış olduğu denetimlerde “hükmün denetlenmesini talep etme hakkı” kavramını kullanarak, bu hakka orantısız bir sınırlama getiren kanun hükümlerinin iptaline karar vermiştir. Çalışmamızda Anayasa Mahkemesinin bu konuya ilişkin değerlendirmeleri ve kanun yoluna başvurma hakkının sınırlandırılmasının sonuçları incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hükmün denetlenmesini talep etme hakkı, kanun yolu, iki dereceli yargılanma hakkı, hak arama hürriyeti, adil yargılanma hakkı, usul ekonomisi.

Abstract

It is called legal remedy when a person can apply against a court decision given to have this decision audited by another judicial authority. Having this opportunity is a requirement of the freedom to seek rights and the right to a fair trial. However, it is seen that the lawmaker restricts the right to apply for legal remedies against some court

Bu makale Etik Kurul İznine tabi değildir.

* Bu çalışma, 06.04.2021 tarihinde Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi tarafından düzenlenen “Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Temel Hak ve Özgürlüklere Kamusal Bakış” isimli Sempozyumda; F. Ebru Gündüz tarafından yapılan “Anayasa Mahkemesi’ne Göre İki Dereceli Yargılanma Hakkı (Hükmün Denetlenmesini Talep Etme Hakkı)” başlıklı sunumun yazarlarca genişletilmiş ve geliştirilmiş halidir.

** Doç. Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi İdare Hukuku Anabilim Dalı, fegunduz@ybu.edu.tr, <http://orcid.org/0000-0002-7721-9444>

*** Dr. Öğr. Üyesi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı, hakan.gunduz@hku.edu.tr, <http://orcid.org/0000-0002-2437-8329>

decisions in accordance with the principle of procedural economy. The regulations stating that the decisions of the courts of first instance in different laws are final or that there is no possibility of appealing against the court decision are subject to the norm review of the Constitutional Court; It has also been the subject of individual application decisions. The Constitutional Court, in its decisions on various dates, has decided that many legal provisions limiting the right to apply for a legal remedy are not unconstitutional. However, the Constitutional Court has decided to annul the provisions of the law, which imposes a disproportionate restriction on this right, by using the concept of “the right to request an audit of the provision “ in the audits it has carried out in recent years on this issue. In our study, the evaluations of the Constitutional Court on this issue and the results of the restriction of the right to apply for a legal remedy were examined.

Keywords: The right to request an audit of the provision, legal remedy, right to a two-day trial, freedom to seek remedies, right to a fair trial, procedural economy.

GİRİŞ

Devletin fonksiyonlarından bir tanesi olan yargı fonksiyonu, Anayasa'nın 9. maddesinde ifade edildiği gibi “*Türk Milleti adına bağımsız ve tarafsız mahkemelerce kullanılır*”. Bağımsız ve tarafsız mahkemeler yargı yetkisini, ölerine gelen davalar aracılığı ile kullanırlar¹. Dava açılmasının bir sonucu olarak mahkeme, açılmış olan dava ile ilgili bir karar vermek zorundadır. Nitekim Anayasa'nın 36. maddesinin ikinci fıkrasında “*Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamaz.*” hükmüne yer verilmiştir.

Mahkemeler tarafından uyuşmazlığın sonlandırılması amacıyla usul veya esasa ilişkin verilen kararın birtakım hatalar barındırması mümkündür. Mahkeme kararı herhangi bir hata barındırmasa dahi, taraflar bir hata olabileceği ihtimaline binaen kararın bir başka yargı merci tarafından denetlenmesini isteyebilirler.

Kişinin, hakkında verilmiş bir mahkeme kararına karşı bu kararın bir başka yargı merci tarafından denetlenmesi için başvurabilmesi, hak arama hürriyetinin ve adil yargılanma hakkının da bir gereğidir². Bununla beraber yasa koyucu tarafından bazı mahkeme kararlarına karşı usul ekonomisi gerekçesi ile kanun yoluna başvurma hakkının kısıtlandığı görülmektedir. Kanun yoluna başvurmaya ilişkin yasa ile getirilen bu sınırlamalar, Anayasa Mahkemesinin norm denetimine konu olmuş ve Yüksek Mahkeme bazı kararlarında bu sınırlamaları Anayasa'ya aykırı bulmazken; bazı kararlarında ise Anayasa'ya aykırı oldukları sonucuna ulaşmıştır. Aynı zamanda bir mahkeme kararının

¹ Bu durum “*Davasız yargılama olmaz*” ilkesi ile ifade edilir. Veli Özer Özbek, Koray Doğan, Pınar Bacaksız ve İlker Tepe, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, (9. Baskı, Seçkin Yayınevi 2017), s. 780.

² “*...kanun yoluna başvurma hakkı da hak arama hürriyeti ve adil yargılanma hakkı kapsamındadır.*” AYM, E. 2016/19, K. 2016/17, 16.03.2016, §. 7, <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

başka bir yargı merciinde incelenmesi hakkına getirilen sınırlama, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kararlarına da konu olmuştur.

Anayasa Mahkemesi 2018 yılında 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda kanun yoluna başvurma hakkını sınırlayan düzenlemeye ilişkin yapmış olduğu somut norm denetimi üzerine verdiği kararında, kanun yoluna başvurma hakkı kavramı yerine “*hükmün denetlenmesini talep etme hakkı*” kavramını kullanarak, bu hakkı sınırlayan kanun hükmünün Anayasa'ya aykırılığına karar vermiştir. Yüksek Mahkeme ardından 2020 yılında 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun ile ilgili olarak benzer bir karara imza atmıştır.

Çalışmamızda konunun niteliğinden kaynaklı olarak önce Anayasa Mahkemesinin kararlarına değinilecek, ardından bu kararlara dayanılarak kavramsal açıklamalarda bulunulacaktır. Bu doğrultuda Anayasa Mahkemesinin kanun yoluna başvurma hakkını sınırlayan kanun hükümlerine ilişkin vermiş olduğu ret kararlarındaki gerekçelerine değinerek, esasen, hükmün denetlenmesini talep etme hakkının Anayasa'ya aykırı bir şekilde sınırlandırıldığını kabul ettiği kararlarındaki gerekçeleri üzerinde duracağız. Anayasa Mahkemesinin konu ile ilgili bireysel başvuru kararlarındaki yaklaşımına da yer verilerek, Yüksek Mahkemenin hükmün denetlenmesini talep etme hakkı kavramına verdiği anlam ile kanun yoluna başvurma hakkı kavramı arasındaki ilişkiye değinilecek; son olarak da kanun yoluna başvurma hakkının sınırlandırılmasının özellikle ceza yargılaması alanındaki görünümünün kişi hak ve hürriyetlerine etkisi ele alınacaktır.

Anayasa Mahkemesinin hükmün denetlenmesini talep etme hakkına ilişkin somut norm denetiminde Anayasa'ya aykırılık değerlendirmesinde bulunduğu 2018 ve 2020 yıllarındaki kararlarından biri ceza hukuku, diğeri de idare hukuku ile ilgili olduğu için çalışmamızda konu, bu hukuk dalları ile sınırlı olarak ele alınacaktır.

I. ANAYASA MAHKEMESİ TARAFINDAN KANUN YOLUNA BAŞVURMA HAKKINI SINIRLAYAN KANUN HÜKÜMLERİNİN ANAYASA'YA AYKIRI OLMADIĞININ DEĞERLENDİRİLDİĞİ KARARLAR

Anayasa Mahkemesi ilk derece mahkemeleri tarafından verilen kararların kesin olduğu yönünde düzenlemeler içeren kanun maddelerinin Anayasa'ya aykırılık iddialarını incelediği pek çok kararında, bu yasa maddelerinin Anayasa'ya aykırı olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Anayasa Mahkemesinin kararlarına konu olan bu kanun hükümlerini ve Anayasa Mahkemesinin Anayasa'ya uygunluk değerlendirmesi yaptığı bu kararlarının gerekçelerini kısaca inceleyeceğiz.

Anayasa Mahkemesinin iptal istemini reddettiği bu kararlarda dayandığı gerekçeler büyük çoğunlukla ortak olduğundan önce denetim konusu yapılan kanun maddelerinin neler olduğuna değinip, daha sonra bu kararlardaki gerekçelere kısaca yer vereceğiz.

2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu'nun, umuma açık istirahat ve eğlence yerlerinin hukuka aykırı işletilmesi halinde idari para cezası verilmesine ilişkin düzenlemelerin yer aldığı 6. maddesinin, bu idari para cezalarına itiraza ilişkin olarak ikinci fıkrasının beşinci cümlesinde “*İtiraz üzerine verilen karar kesindir*” ifadesinin³, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 272. maddesinin üçüncü fıkrasının a) bendindeki “*Hapis cezasından çevrilen adli para cezaları hariç olmak üzere, sonuç olarak belirlenen üçbin Türk Lirası dâhil adli para cezasına mahkûmiyet hükümlerine... (karşı istinaf yoluna başvurulamaz)*” ifadesinin⁴; 1086 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 427. maddesinin ikinci fıkrasındaki “*Miktar veya değeri yüzbin lirayı geçmeyen taşınır mal ve alacak davalarına ilişkin nihai kararlar kesindir*” ifadesinin⁵, 1475 sayılı İş Kanunu'nun idari para cezalarına ilişkin 108. maddesinin ikinci fıkrasının üçüncü cümlesindeki “*İtiraz üzerine verilen kararlar kesindir.*” ifadesinin⁶, 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un idari para cezalarına ilişkin düzenleme içeren 26. maddesinin ikinci fıkrasının dördüncü cümlesindeki “*İtiraz üzerine idare mahkemesince verilen kararlar kesindir.*” ifadesinin⁷ iptali istemi üzerine Anayasa Mahkemesi, kanun yoluna başvurma hakkını kısıtlayan bu kanuni düzenlemelerin Anayasa'ya uygun olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Anayasa Mahkemesi bu kararlarının gerekçesinde, kanun yoluna ilişkin düzenlemelerin birer yargılama usulü olduğunu, Anayasa'nın 142. maddesi uyarınca yargılama usulüne ilişkin düzenleme yapma hususunda kanun koyucunun takdir yetkisinin bulunduğunu, Anayasa'nın 141. maddesinde ifadesini bulan usul ekonomisi gereğince her karara karşı değil, fakat önemli kararlara karşı kanun yoluna gidilmesi gereğinin benimsendiğini ve mahkemelerce verilen tüm kararlara karşı kanun yolunun açık tutulmasının, kanun yolu kurumunu işlemez duruma getirebileceğini ifade etmiştir. Yüksek Mahkeme, Anayasa'nın tüm maddelerinin aynı etki ve değerde olduğunu, aralarında bir üstünlük sıralaması bulunmadığını, ancak kimi zaman zorunlu olarak birlikte uygulanan iki Anayasa kuralından birinin, diğerinin sınırını

³ AYM, E. 2016/19, K. 2016/17, 16.03.2016, <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

⁴ AYM, E. 2011/64, K. 2012/168, 01.11.2012, <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

⁵ AYM, E. 1985/23, K. 1986/2, 20.01.1986, <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

⁶ AYM, E. 1989/28, K. 1990/18, 10.07.1990, <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>; AYM, E. 1989/29, K. 1990/19, 10.07.1990, <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

⁷ AYM, E. 2001/232, K. 2001/89, 23.05.2001, <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

oluşturabildiğini belirtmiştir. Anılan kararlarda, Anayasa’da tüm mahkeme kararlarının kanun yolu denetimine tabi olması gerektiğine ilişkin bir hükmün yer almadığı, 154 ve 155. maddelerde tüm kararların Yargıtay’ın veya Danıştay’ın incelemesinden geçirileceği hususunda bir düzenleme bulunmadığı da ifade edilmiştir.

Anayasa Mahkemesi bu kararlarında, kanun yoluna başvurma hakkının adil yargılanma hakkı kapsamı içerisinde olduğunu, ancak 36. maddede düzenlenen adil yargılanma hakkının her uyuşmazlığın iki ya da üç dereceli yargılamaya tabi olmasını gerektirmediğini ve Anayasa’da iki dereceli yargılamayı zorunlu tutan bir kural olmadığını ifade etmiştir. Anayasa Mahkemesi bu gerekçelerden yola çıkarak; Anayasa’nın 36. maddesinde adil yargılanma hakkına ilişkin herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olsa da mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usullerinin kanunla düzenleneceğini öngören Anayasa’nın 142. ve davaların mümkün olan süratle sonuçlandırılmasını hükme bağlayan Anayasa’nın 141. maddelerinin, adil yargılanma hakkının kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiğini, bu nedenle de yargılamaların hızlandırılması ve mahkemelerin iş yükünün azaltılmasına yönelik kamu yararı amacıyla öngörülen itiraz konusu kuralların, hukuk devleti ilkesini ve hak arama özgürlüğünü zedelediğini belirterek, Anayasa’ya aykırı olmadıklarına karar vermiştir.

Ayrıca Anayasa Mahkemesi 2012 yılında 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’na ilişkin vermiş olduğu kararında, o tarihte Türkiye tarafından imzalanan ancak henüz onaylanmayan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin Ek 7 No.lu Protokolünün “*Cezai konularda iki dereceli yargılanma hakkı*”nı düzenleyen 2. maddesinde “*az önemli suçlar*” yönünden bu hakka istisna getirilebileceği yönündeki hükme de gerekçeleri arasında yer vermiştir. Anayasa Mahkemesi benzer şekilde 2016 yılında 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu’na ilişkin vermiş olduğu kararında da, Sözleşme’nin Ek 7 No.lu Protokolü ile Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi’nin 14. maddesinin beşinci fıkrasında yalnızca ceza davaları açısından iki dereceli yargılamanın öngörülmüş olduğunu, idari davalar açısından ise iki dereceli yargılama zorunluluğu getirilmediğini belirtmiş, Ek 7 No.lu Protokolün “*Cezai konularda iki dereceli yargılanma hakkı*”nı düzenleyen 2. maddesinde de “*hafif nitelikli suçlar*” yönünden bu hakka istisna getirilebileceği yönündeki düzenlemelere atıfta bulunmuştur.

II. ANAYASAMAHKEMESİNİN KANUNYOLUNABAŞVURMA HAKKINI SINIRLAYAN KANUN HÜKÜMLERİNİN ANAYASA’YA AYKIRI OLDUĞUNU DEĞERLENDİRDİĞİ KARARLARI

Anayasa Mahkemesinin yukarıda yer vermiş olduğumuz kararlarının aksine, kanun yoluna başvurma hakkını sınırlandıran kanun hükümlerinin

Anayasa'ya aykırı olduğunu değerlendirerek, iptallerine hükmettiği kararları da bulunmaktadır. Anayasa Mahkemesinin bu konuya ilişkin yakın tarihlerde vermiş olduğu kararlarında “*hükümün denetlenmesini talep etme hakkı*” kavramını kullandığını görmekteyiz. Yüksek Mahkeme, ilk kez 2018 yılında 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'na ilişkin vermiş olduğu kararında *hükümün denetlenmesini talep etme hakkı* kavramını kullanmış, benzer şekilde 2020 yılında 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun'a ilişkin vermiş olduğu kararında da aynı kavram üzerinden değerlendirmelerde bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi bu her iki kararında kanun yoluna başvurma hakkını sınırlayan kanun hükümlerinin iptaline karar vermiştir.

Anayasa Mahkemesi bu kararlarından daha önce hükümün denetlenmesini talep etme hakkı kavramını kullanmadığı, 2009 yılında 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 305. maddesinin 2. fıkrasının 1 numaralı bendinde yer alan “*İkimilyar liraya kadar (ikimilyar dahil) para cezalarına dair olan hükümler (Temyiz olunamaz)*” düzenlemesine ilişkin kararında da kısmen Anayasa'ya aykırılık değerlendirmesinde bulunmuştur. Yüksek Mahkeme; verilen cezanın doğrudan ya da kısa süreli hapis cezasından çevrilen adli para cezası olup olmadığı dikkate alınmaksızın yalnızca sonuç olarak hükmedilen ceza miktarının esas alınmış olması sebebiyle, önemsiz sayılabilecek suçlar kategorisi içinde mütalaa edilebilen doğrudan para cezası verilmesini gerektiren suçlar için öngörülen temyiz edilebilme sınırının, paranın satın alma gücü karşısında adalet duygusunu rencide edecek veya hukuk devleti kavramıyla bağdaşmayacak sonuçlara yol açacak boyutta bulunmadığına, bu sebeple itiraz konusu kuralın doğrudan hükmedilen adli para cezaları yönünden Anayasa'ya aykırı olmadığına karar vermiştir. Bununla beraber Anayasa Mahkemesi, hapis cezasını gerektiren suçların ve bu suçlardan ötürü verilen adli para cezalarının önemsiz kabul edilemeyeceğini, hapisten çevrilen adli para cezalarına ilişkin mahkumiyet kararlarının mevzuatımızda hükümlü bakımından dolaylı olarak hak yoksunluğu sonucunu doğurabilecek suçlara ilişkin olabileceğini belirterek, itiraz konusu kuralla yalnızca sonuç olarak hükmedilen adli para cezası esas alınarak, hapisten çevrili adli para cezalarının nitelikleri ve kişi bakımından sonuçları göz ardı edilerek, bunları da kapsayacak biçimde temyiz yoluna getirilen parasal sınırın Anayasa'nın 2. ve 36. maddelerine aykırılığı sebebiyle iptaline karar vermiştir⁸.

A. Anayasa Mahkemesinin 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'na İlişkin 27.12.2018 Tarihli Kararı⁹

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 286. maddesinin 2 numaralı fıkrasının (d) bendinin¹⁰ Anayasa'nın 36. maddesine aykırılığı iddiasının

⁸ AYM, E. 2006/65, K. 2009/114, 23.07.2009, <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

⁹ AYM, E. 2018/71, K. 2018/118, 27.12.2018, <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

¹⁰ 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 286. maddesinin 20.07.2017

somut norm denetimi yolu ile Anayasa Mahkemesinin önüne gelmesi üzerine Yüksek Mahkeme kapsamlı bir değerlendirme yapmıştır. Denetime konu olan düzenleme şu şekildedir: “**İlk derece mahkemelerinin görevine giren ve kanunda üst sınırı iki yıla kadar (iki yıl dâhil) hapis cezasını gerektiren suçlar ve bunlara bağlı adli para cezalarına ilişkin her türlü bölge adliye mahkemesi kararları...(temyiz edilemez)**”. Anayasa Mahkemesi **hükmün denetlenmesini talep etme hakkı kavramını ilk kez kullandığı bu kararında**, denetim konusu yapılan normun aşağıda yer verilen gerekçeler ile Anayasa’ya aykırı olduğuna ve iptaline karar vermiştir.

Anayasa Mahkemesi bu kararında, adil ve isabetli olmadığı düşünülen bir mahkeme kararının bir başka yargı merci tarafından denetlenmesinin bir gereklilik olduğunu vurgulamıştır. Yüksek Mahkeme, daha önce konu ile ilgili vermiş olduğu pek çok kararının aksine, Anayasa’nın 154. maddesinde Yargıtay’ın, 155. maddesinde Danıştay’ın düzenlenmiş olmasından, Anayasa koyucunun ilk derece mahkemeleri tarafından verilen karar ve hükümlerin kural olarak bir başka yargı mercii tarafından denetlenmesi gerekliliğini kabul ettiği sonucunun çıkarılması gerektiğini belirterek; 36., 154. ve 155. maddelerini birlikte değerlendirilmesi ile Anayasa’nın, mahkemelerce verilen hükmün bir başka yargı mercii tarafından denetlenmesini talep etme hakkını, 36. maddedeki hak arama hürriyeti kapsamında güvenceye kavuşturduğu sonucuna varılması gerektiğini ifade etmiştir.

Anayasa Mahkemesi, adli ve idari yargı mercileri tarafından verilen karar ve hükümlerin son inceleme merci olarak Yargıtay ve Danıştay’ın Anayasa’da düzenlenmesi ile tüm ilk derece mahkemeleri tarafından verilen karar ve hükümlerin, bir başka yargı merci tarafından denetlenmesi gerekliliğinin Anayasa koyucu tarafından kabul edildiği sonucuna ulaşmış, ancak “*yargılamanın konusu ceza mahkumiyeti olduğunda mahkeme kararlarının denetlenmesi ihtiyacı(nın) daha da önem kazan(dığı)*” nı vurgulamıştır.

Anayasa Mahkemesi bu kararında uluslararası sözleşmeler ile de hükmün denetlenmesinin bir hak olarak tanındığını belirtmiş ve Sözleşme’nin Türkiye’nin de taraf olduğu Ek 7 No.lu Protokolünün 2. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde “*Mahkeme tarafından ceza gerektiren bir suç nedeniyle mahkûm edilen herkes, mahkûmiyetinin veya hükmolunan cezanın yüksek bir mahkeme tarafından yeniden incelenmesini sağlama hakkına sahiptir*” denilmek suretiyle, ceza mahkemesince verilen mahkûmiyet ve cezaların denetlenmesini talep etme hakkının güvenceye bağlandığını ifade etmiştir. Yine Türkiye’nin taraf olduğu Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi’nin 14. maddesinin (5) numaralı fıkrasında yer alan “*Bir suçtan hüküm giyen herkes, mahkumiyet ve cezanın yasalara uygun olarak daha yüksek*

---

tarihli ve 7035 sayılı Kanun’un 20. maddesiyle değişiklik yapılan (2) numaralı fıkrasının 18.06.2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanun’un 78. maddesiyle değiştirilen (d) bendi.

bir yargı organınca yeniden incelenmesi hakkına sahip olacaktır” kuralını iptal kararına dayanak olarak belirtmiştir.

Ayrıca bu kararda, Sözleşme’ye Ek 7 No.lu Protokolün 2. maddesinin (2) numaralı fıkrasında¹¹ beraat kararına karşı yapılan başvuru sonrasında verilen mahkûmiyet hükümleri yönünden hükümün denetlenmesini talep etme hakkına istisna tanınabileceğinin belirtilmiş olduğu, ancak, beraat kararı sonrasında verilen mahkûmiyet kararının da kişiler yönünden ciddi sonuçlarının olabileceği, bu sebeple de ilk defa verilen mahkûmiyet kararının denetimsiz kalmasının, hükümün denetlenmesini talep etme hakkını işlevsiz hâle getirebileceği belirtilmiş ve bu bakımdan beraat kararından sonra ilk defa verilen mahkûmiyet hükümlerinin Anayasa açısından hükümün denetlenmesini talep etme hakkının bir istisnası olarak görülmesinin mümkün olmadığı vurgulanmıştır. Denetim konusu yapılan kanun hükmünde de, üst sınırı iki yıla kadar hapis cezasını gerektiren suçlar ve bunlara bağlı adli para cezalarına ilişkin verilen her türlü bölge adliye mahkemesi kararlarının temyize kapalı olduğu düzenlenmiştir. Kuralda yer alan *“her türlü bölge adliye mahkemesi kararları”* ifadesi, kararın niteliği bakımından herhangi bir ayırım yapılmadan hem ilk derece mahkemesinin mahkûmiyet kararı üzerine verilen onama kararına karşı temyiz yoluna başvurulması imkânını ortadan kaldırmakta, hem de beraat kararı üzerine verilen onama veya mahkûmiyet kararlarını temyiz yolunun kapsamı dışında tutmaktadır.

Anayasa Mahkemesi hükümün denetlenmesini talep etme hakkının Anayasa’nın 36. maddesi kapsamında olduğunu, ancak bu hakkın mutlak bir hak olarak kabul edilemeyeceğini, kanun koyucu tarafından Anayasa’nın 13. maddesi çerçevesinde bazı sınırlamalara tabi tutulabileceğini vurgulamış ve ardından da 13. maddedeki ölçütler ile denetim konusu yapılan kanuni düzenlemeyi değerlendirmiştir. Buna göre hükümün denetlenmesini talep etme hakkına sınırlama getiren kanuni düzenlemelerin hakkın özünü zedelememesi gerektiğini, Anayasa’da öngörülen sınırlama sebeplerine uygun ve ölçülü olması gerektiğini belirterek, 36. maddedeki hak arama hürriyeti için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olsa da bunun hiçbir şekilde sınırlandırılması mümkün olmayan mutlak bir hak olduğunun düşünülmemesi gerektiğini ve kararlarında¹² Anayasa’nın başka maddelerinde yer alan hak ve özgürlükler ile devlete yüklenen ödevlerin özel sınırlama sebebi gösterilmemiş hak ve özgürlüklere sınır teşkil edebileceğinin kabul edildiğini ifade etmiştir.

¹¹ “2- Kanunla belirlenmiş hafif nitelikli suçlar bakımından veya ilgili kişinin, ilk davada en yüksek mahkeme tarafından yargılanmış veya beraat kararına karşı yapılan itirazın ardından hakkında mahkûmiyet kararı verilmiş olması durumlarında, bu hak istisnalara tabi olabilir.”

¹² AYM, E. 2013/95, K. 2014/176, 13.11.2014, <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>; AYM, E. 2014/177, K. 2015/49, 14.05.2015, <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

Anayasa Mahkemesi, denetim konusu yapılan kanun maddesini ölçütlülük ilkesi açısından inceleyerek; söz konusu kanun maddesi ile getirilen sınırlama ile ulaşılmak istenilen amacın, yargılamanın makul süre içinde tamamlanması ve usul ekonomisinin sağlanması olduğunu ve davaların makul süre içinde ve daha az masrafla sonuçlanması amacıyla hükmün denetlenmesini talep etme hakkının sınırlandırılmasının anayasal açıdan *meşru* bir amaca dayandığını kabul etmiştir. Aynı zamanda Yüksek Mahkeme, Kanun'da üst sınırı iki yıla kadar (iki yıl dâhil) hapis cezasını gerektiren suçlar ve bunlara bağlı adli para cezalarına ilişkin bölge adliye mahkemesi kararına karşı temyiz yolunun kapalı tutulması suretiyle, hükmün denetlenmesini talep etme hakkına getirilen sınırlamanın davaların makul süre içinde sonuçlandırılması ve usul ekonomisinin sağlanması amacına ulaşılabilmesi bakımından *elverişli* ve *gerekli* bir araç olduğunu kabul etmiştir.

Ancak Yüksek Mahkeme, hükmün denetlenmesini talep etme hakkına getirilen sınırlamanın amaç için elverişli ve gerekli olmasının yeterli olmayıp orantılı da olması gerektiğini, hükmün denetlenmesini talep etme hakkının ceza yargılaması sonucu verilen bütün hükümlere karşı bu denetimi talep etme imkânı tanınmasını zorunlu kılan bir yönü bulunmadığını, bu bakımdan hafif nitelikteki suçlara ilişkin mahkûmiyetlerin kesin olmasının, hükmün denetlenmesini talep etme hakkına yönelik orantılı bir sınırlama olarak nitelendirilebileceğini, ancak hürriyeti bağlayıcı ceza yaptırımını içeren suçların hafif nitelikte olduğunun söylenemeyeceğini ifade etmiştir.

Anayasa Mahkemesi devamında, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılması ve usul ekonomisinin sağlanması amacıyla da olsa hapis cezasına ilişkin mahkûmiyet hükümlerinin denetime tabi kılınmamasının sanığa aşırı bir külfet yükleyeceği, hürriyeti bağlayıcı cezaya ilişkin mahkûmiyet hükmünün denetlenmesi vasıtasıyla elde edilecek bireysel yararın, makul sürede yargılanma hakkı ve usul ekonomisi ilkesine feda edilemeyeceğini vurgulayarak, bölge adliye mahkemesince ilk defa verilen ve hürriyeti bağlayıcı ceza içeren mahkûmiyet hükümlerine karşı denetim imkânı bulunmamasının hükmün denetlenmesini talep etme hakkına yönelik orantısız bir sınırlama getirdiği sonucuna ulaşmıştır¹³.

¹³ Anayasa Mahkemesinin iptal kararı sonrası kanun hükmü şu şekilde düzenlenmiştir: “d) (Anayasa Mahkemesinin 27/12/2018 tarihli ve E.:2018/71 K.:2018/118 sayılı Kararı ile İptal; Yeniden Düzenleme:20/2/2019-7165/7 md.) İlk defa bölge adliye mahkemesince verilen ve 272 nci maddenin üçüncü fıkrası kapsamı dışında kalan mahkûmiyet kararları hariç olmak üzere, ilk derece mahkemelerinin görevine giren ve kanunda üst sınırı iki yıla kadar (iki yıl dâhil) hapis cezasını gerektiren suçlar ve bunlara bağlı adli para cezalarına ilişkin her türlü bölge adliye mahkemesi kararları, ... (Temyiz edilemez)”.

B. Anayasa Mahkemesinin 4708 Sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun'a İlişkin 01.10.2020 Tarihli Kararı¹⁴

4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun'un “*İdari müeyyideler ve teminat*” başlıklı 8. maddesinin dördüncü fıkrasının dördüncü cümlesinin¹⁵ Anayasa'nın 2., 36. ve 155. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptali talep edilmiştir. Kanun'un idari müeyyidelerin ve teminatın düzenlendiği 8. maddesinin denetim konusu yapılan düzenlemesi “*İtiraz üzerine verilen mahkeme kararları kesindir.*” cümlesidir.

Anayasa Mahkemesi bu kararında öncelikle 2018 yılında vermiş olduğu kararındaki gibi kanun yoluna ilişkin uluslararası düzenlemelerden bahsetmiş ve ardından anılan uluslararası sözleşmelerde yer alan *suç, ceza, mahkûmiyet gibi kavramların sadece klasik ve teknik anlamda ceza yargılaması hukukuna özgü kavramlar olarak değerlendirilmeyip anayasal anlamda özerk bir yoruma tabi tutulması gerektiğini ifade etmiştir*. Devamında Anayasa Mahkemesi, ceza hukuku yaptırımı olarak düzenlenmeyen ve geleneksel ceza davasına konu olmayan idari yaptırımların; cezanın üst sınırı, niteliği, miktarı, kişi üzerinde oluşturduğu etki ve sonuçlar yönünden ciddiyeti ve ağırlığı gözetilerek anayasal anlamda özerk bir yorumla *ceza* olarak nitelendirilebildiğini belirtmiştir. Kararda denetim konusu Kanun kapsamındaki idari para cezalarının verilmesine sebep olan fiillerin kabahat niteliğinde olduğu, dolayısıyla manevi varlığı bakımından muhatabı üzerinde ağır etki ve sonuçlar doğurmayacağı kabul edilebileceği; ancak söz konusu hükme dayanılarak verilen idari para cezalarının bir kısmının somut olayın niteliğine göre yüksek meblağlara ulaşabildiğinden, yüksek meblağlara ulaşan idari para cezalarının kişinin malî durumu üzerinde yarattığı etki itibarıyla ağır ve ciddi bir yaptırım olduğu için *ceza* niteliği taşıdığı kabul edilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Yüksek Mahkeme açıklamalarının devamında, hükümün denetlenmesini talep etme hakkının kategorik olarak Kanun kapsamındaki tüm idari para cezaları hakkında verilen hükümlere karşı bu denetimi talep etme imkânı tanınmasını zorunlu kılmadığını, muhatap kitlesi üzerinde yaratacağı ekonomik etki itibarıyla nispeten düşük olarak değerlendirilebilecek miktarlardaki idari para cezalarına ilişkin hükümlerin kesin olmasının, hükümün denetlenmesini talep etme hakkına yönelik orantılı bir sınırlama olarak nitelendirilebileceğini de belirtmiştir.

Anayasa Mahkemesi bu kararında, bireyin aleyhine verilen bir mahkeme kararı bulunduğu anda hükümün denetlenmesini talep etme hakkına ilişkin güvencelerin devreye girdiğini, bir diğer ifade ile bireyin aleyhine verilen

¹⁴ AYM, E. 2020/21, K. 2020/53, 01.10.2020, <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

¹⁵ 4/4/2015 tarihli ve 6645 sayılı Kanun'un 32. maddesiyle başlığı ile birlikte değiştirilen

idare mahkemesi kararına karşı kanun yolunun kapalı olmasının hükmün başka bir mahkeme tarafından denetlenmesini talep etme hakkına sınırlama teşkil ettiğini kabul etmiştir.

Anayasa Mahkemesi 2018 yılında vermiş olduğu kararda olduğu gibi usul ekonomisi amacıyla getirilen bu sınırlamanın ölçülülük ilkesi açısından incelenmesi gerektiğini belirtmiş ve bu kapsamda, söz konusu hükümlerin denetime kapalı tutulmasıyla kişiye yüklenen külfetin, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılması ve usul ekonomisinin sağlanması amaçlarıyla haklı kınanamayacağını, denetim konusu olan hükümlerin denetlenmesi vasıtasıyla elde edilebilecek bireysel yararın makul sürede yargılanma hakkı ve usul ekonomisi ilkelerine feda edilemeyeceği için yapılan sınırlamanın orantısız olduğu gerekçesi ile denetim konusu kuralın iptaline karar vermiştir.

Anayasa Mahkemesi, 2018 yılında vermiş olduğu kararında adli yargı idari yargı ayrımı yapmaksızın, Anayasa'nın 36., 154. ve 155. maddelerinin birlikte değerlendirilmesinden, mahkemelerce verilen hükmün bir başka yargı mercii tarafından denetlenmesini talep etme hakkının 36. madde kapsamında olduğunu kabul etmiştir¹⁶. Yüksek Mahkeme, idari yaptırımlara ilişkin vermiş olduğu bu kararı ile de hükmün denetlenmesini talep etme hakkının ceza yargılamaları ile sınırlı olmadığı yönündeki değerlendirmelerini somutlaştırmıştır.

III. ANAYASAMAHKEMESİNİN HÜKMÜN DENETLENMESİNİ TALEP ETME HAKKI İLE İLGİLİ BİREYSEL BAŞVURU KARARLARI

Hükmün denetlenmesini talep etme hakkı Anayasa Mahkemesinin somut norm denetimine konu olan kararları dışında, bireysel başvuru kararlarına da konu olmuştur. Bireysel başvuru kararlarının pek çoğunda, kişilerin hükmün denetlenmesini talep etme hakkının ihlali yönündeki iddialarına ilişkin olarak konu bakımından yetkisizlik kararı verilmiştir.

Anayasa Mahkemesinin konu bakımından yetkisizlik sebebiyle kabul edilemez olduğu yönünde vermiş olduğu kararları temelde iki sebebe dayanmaktadır. Yüksek Mahkeme bu kararlarının bir kısmında; kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen bir hakkın hem Anayasa'da güvence altına alınmış olması gerektiğini hem de Sözleşme'nin veya Türkiye'nin taraf olduğu Ek Protokollerinin kapsamına girmesi gerektiğini belirtmiştir. Bilindiği üzere Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca, bir hak ihlalinin

¹⁶ "10. Anayasa'nın 36., 154. ve 155. maddeleri birlikte değerlendirildiğinde Anayasa'nın mahkemelerce verilen hükmün bir başka yargı mercii tarafından denetlenmesini talep etme hakkını Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen hak arama hürriyeti kapsamında güvenceye kavuşturduğu görülmektedir. / 11. Diğer taraftan yargılamanın konusu ceza mahkûmiyeti olduğunda mahkeme kararlarının denetlenmesi ihtiyacı daha da önem kazanmaktadır."

biyresel başvuruya konu olabilmesi için ihlal edildiği iddia edilen temel hak ve özgürlüğün hem Anayasa’da güvence altına alınmış olması hem de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamında bulunması, bir diğer ifade ile Anayasa’nın ve Sözleşme’nin ortak koruma alanında bulunması gerekmektedir. Anayasa Mahkemesi, hükmün denetlenmesini talep etme hakkının Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen hak arama hürriyeti ile güvence altına alındığını, ancak Sözleşme’nin Ülkemizin de taraf olduğu Ek 7 No.lu Protokol’ün 2. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesiyle, ceza mahkemesince verilen mahkûmiyet ve cezaların denetlenmesini talep etme hakkının güvenceye bağlandığını ve yine Ülkemizin taraf olduğu Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi’nin 14. maddesinin (5) numaralı fıkrasında¹⁷ da benzer bir kurala yer verildiğini ifade etmiştir. Bu sebeple de hükmün denetlenmesini talep etme hakkının Anayasa’da güvence altına alınmış olmasına rağmen; Sözleşme’nin ve Ülkemizin taraf olduğu Ek Protokollerinin, medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin yargılama süreçleri (hukuk yargısı ile idari yargı alanı) yönünden söz konusu hakka dair bir güvence içermediği, dolayısıyla medeni hak ve yükümlülüklerle ilişkin uyumsuzluklar yönünden hükmün denetlenmesini talep etme hakkının Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanının dışında kaldığını karara bağlamıştır¹⁸.

Bu kapsamda; baro levhasına yazılma işleminin iptali yönündeki mahkeme kararına yapılan istinaf başvurusunun kesin olarak reddine ilişkin karara

¹⁷ “Bir suçtan hüküm giyen herkes, mahkûmiyet ve cezanın yasalara uygun olarak daha yüksek bir yargı organına yeniden incelenmesi hakkına sahip olacaktır.”

¹⁸ “Bu noktada üzerinde durulması gereken bir diğer husus ceza hukukunun çekirdek alanına müteallik olmamakla birlikte Anayasa’nın 36. ve 38. maddeleri ile Sözleşme’nin 6. ve 7. maddeleri kapsamında suç ve cezalara ilişkin güvenceler dâhilinde olduğu kabul edilen yaptırımlara/işlemlere dair yargılama süreçleridir. Bir yaptırımın veya hukuki bir tasarrufun/işlemin hangi koşullarla suç isnadı niteliğinde sayılıp suç ve cezalara ilişkin güvenceler kapsamında değerlendirilebileceği Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) ve Anayasa Mahkemesi kararlarında açıkça ifade edilmiştir (Engel ve diğerleri/Hollanda [GK], B. No: 5100/71, 5101/71, 5102/71, 5354/72, 5370/72, 8/6/1976 ; Benham/Birleşik Krallık [BD], B. No: 19380/92, 10/6/1996; Anayasa Mahkemesi kararları için bkz. D.M.Ç., B. No: 2014/16941, 24/1/2018; B.Y.Ç., B. No: 2013/4554, 15/12/2015; Selçuk Özbölük, B. No: 2015/7206, 14/11/2018). Anılan kararlarda yer verilen ilkeler bağlamında bir suç isnadının değerlendirilmesine ilişkin yargılama olarak kabul edilen idari yargı veya hukuk yargısına ait uyumsuzluklara yönelik ileri sürülen suçların ve cezaların kanuniliği ilkesinin ihlali gibi iddialar ceza yargılamasına ilişkin güvenceler bağlamında değerlendirmeye alınabilmektedir. Bu perspektiften konu ele alındığında ceza hukukunun çekirdek alanında bulunmamakla birlikte bir suç isnadı içerdiği kabul edilen uyumsuzluklara yönelik olarak ileri sürülen hükmün denetlenmesini talep etme hakkının da suç ve cezalara ilişkin Anayasa ve Sözleşme’de yer alan güvencelerin sağlanması bağlamında ortak koruma alanı içinde kaldığını söylemek mümkündür.” AYM, Cemal Emre Gürsoy Başvurusu, Başvuru No: 2016/7760, Karar Tarihi: 03.06.2020, §. 27, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

karşı temyiz başvurusunda bulunulamamasını¹⁹, hakkında kademe ilerlemesi yapılması talebinin reddi işlemine karşı açılan davada ret işleminin iptali kararına ilişkin istinaf incelemesinde kesin olarak davanın reddi yönündeki karara karşı temyiz başvurusunda bulunulamamasını²⁰, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Birinci Dairesi tarafından verilen karara ilişkin olarak aynı Daireye yapılan karar düzeltme talebinin reddine dair kararın başka bir yargı merci tarafından denetlenmesine imkân tanınmamasını²¹, yargı kararının yerine getirilmemesi sebebiyle açılan tam yargı davasında ilk derece mahkemesi kararı üzerine gidilen istinaf merci kararına karşı temyiz başvurusunda bulunulamamasını²², hükmün denetlenmesini talep etme hakkı açısından Anayasa ile Sözleşme'nin ve Türkiye'nin taraf olduğu Ek Protokollerin ortak koruma alanı kapsamı dışında kaldığından, bu hakka ilişkin ihlal iddiasının incelenmesinin Anayasa Mahkemesinin konu bakımından yetkisi dışında bulunduğu karar verilmiştir.

Anayasa Mahkemesi, ceza yargılamaları ile ilgili bazı bireysel başvuru kararlarında da konu bakımından yetkisizlik kararı vermiştir. Yüksek Mahkeme bu kararlarında ise, yukarıda yer vermiş olduğumuz açıklamalara benzer şekilde bu hakkın hem Anayasa'nın 36. maddesindeki hak arama hürriyeti ile güvence altına alındığını, hem de Ülkemizin de taraf olduğu sözleşmelerde, ceza mahkemesince verilen mahkûmiyet ve cezaların denetlenmesini talep etme hakkının güvenceye bağlandığını belirtmiştir. Ancak Anayasa Mahkemesi, suç isnadına bağlı yargılamalarda mahkûmiyet veya ceza hükmünün denetlenmesinin sadece aleyhine hüküm verilen kişi tarafından talep edilebilmekte olduğunu ifade etmiştir.

Bu kapsamda Anayasa Mahkemesi; toplumsal bir olay sırasında çıkan kavgada meydana gelen ölüm olayına ilişkin savcılıkça verilen inceleme yapılmasına yer olmadığına dair kararın kesin olmasını²³, kasten öldürme olayı ile ilgili yapılan soruşturma sonucunda kovuşturmayaya yer olmadığı yönünde verilen kararın bir üst derece mahkemesine götürme hakkının bulunmamasını²⁴, zorunlu askerlik döneminde sağlık problemlerine ilişkin olarak ihmalleri olanlar hakkında verilen

¹⁹ AYM, *Engin Çolak* Başvurusu, Başvuru No: 2019/2490, Karar Tarihi: 03.12.2020, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

²⁰ AYM, *İhsan Murat Düz* Başvurusu, Başvuru No: 2018/26178, Karar Tarihi: 14.10.2020, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

²¹ AYM, *Cemal Emre Gürsoy* Başvurusu, Başvuru No: 2016/7760, Karar Tarihi: 03.06.2020, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>; AYM, *Ömer Şanlı* Başvurusu, Başvuru No: 2015/7304, Karar Tarihi: 22.01.2019, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

²² AYM, *Turgut Öztop* Başvurusu, Başvuru No: 2016/6023, Karar Tarihi: 10.10.2019, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

²³ AYM, *Bedrettin Kaceroğlu ve Diğerleri* Başvurusu, Başvuru No: 2017/16757, Karar Tarihi: 15.09.2020, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

²⁴ AYM, *Adalet Ekinci ve Diğerleri* Başvurusu, Başvuru No: 2015/19112, Karar Tarihi: 29.05.2019, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

kovuşturmaya yer olmadığına dair karara yapılan itirazın duruşma yapılmaksızın incelenmesini²⁵, somut olaylardaki başvuruçuların suç isnadı altında bulunan kişi statüsünde olmadığından, başvuruya konu iddianın hükmün denetlenmesini talep etme hakkının kapsamına girmediği gerekçesiyle konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

Anayasa Mahkemesi bireysel başvuruya konu olan bazı kararlarında ise yapılan başvuruyu hükmün denetlenmesini talep etme hakkı kapsamında bulmuş, ancak bu hakkın ihlal edilmediğine karar vermiştir. Bu kapsamda başvuru hakkında verilen adli para cezasına karşı 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 272. maddesi gereğince istinaf yolunun kapalı olmasına ilişkin olarak yapılan başvurularda²⁶ Anayasa Mahkemesi; bu sınırlamaların Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında olan hükmün denetlenmesini talep etme hakkına müdahale oluşturduğunu, ancak temel hak ve hürriyetlerin Anayasa'nın 13. maddesine uygun şekilde sınırlandırılabilirliğini ve bu kapsamda sınırlamanın kanuna dayanması, meşru bir amaç izlemesi ve ölçülü olması gerektiğini vurgulamıştır. Bu sınırlamanın bir kanuni dayanağının bulunduğunu, usul ekonomisi ilkesini sağlamak için yapıldığından meşru bir amaca dayandığını, adli para cezalarına ilişkin mahkûmiyet hükümlerine karşı istinaf yoluna başvurulmasındaki bireysel menfaatin belirtilen kamu yararı amacına feda edilebilir nitelikte olduğundan, ölçülülük ilkesine bir aykırılık oluşturmadığını değerlendirmiştir.

IV. ANAYASA MAHKEMESİNE GÖRE HÜKMÜN DENETLENMESİNİ TALEP ETME HAKKI

Anayasa Mahkemesi yukarıda yer vermiş olduğumuz kararlarda görüldüğü üzere son yıllarda kanun yoluna başvurma hakkının sınırlandırılması ile ilgili değerlendirmelerinde “*hükümün denetlenmesini talep etme hakkı*” kavramını kullanmaktadır. Yüksek Mahkemenin bu kavrama verdiği anlama değinmeden önce genel olarak kanun yolu kavramına değinmekte yarar bulunmaktadır.

Geniş anlamda mahkeme kararları hem yargılamanın devamı için hem de yargılamanın sonlandırılması için alınan kararlardır. Bu açıdan mahkeme kararları, ara karar ve nihai karar olarak ikiye ayrılmaktadır. Yargılama esnasında mahkemeler tarafından verilen ancak mahkemenin davadan el çekmesi sonucunu doğurmayan, yargılama faaliyetinin devamını sağlamak için mahkemeler tarafından alınan kararlar “*ara karar*” olarak kabul edilirler²⁷.

²⁵ AYM, *Hikmet Erçin* Başvurusu, Başvuru No: 2014/2917, Karar Tarihi: 23.01.2019, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

²⁶ AYM, *Mahir Şahap Bostan* Başvurusu, Başvuru No: 2017/199906, Karar Tarihi: 02.06.2020, §. 42, 43, 44, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>; AYM, *Erkan Sancaklı* Başvurusu, Başvuru No: 2017/23602, Karar Tarihi: 03.06.2020, §. 45, 46, 47, 48, 49, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

²⁷ Baki Kuru, Ramazan Arslan ve Ejder Yılmaz, *Medeni Usul Hukuku*, (25. Baskı, Yetkin

Mahkeme tarafından açılan her davada yargılamanın sonuçlandırılması amacıyla bir karar verilmektedir. İşte yargılamayı sonuçlandıran kararlar nihai karar olarak adlandırılırlar. Bir diğer ifade ile nihai kararlar, bir mahkemenin davadan el çekmesi sonucunu doğuran kararlardır²⁸. Mahkemenin yargılama faaliyetinin sonunda dava konusu uyuşmazlık hakkında verdiği, uyuşmazlığı çözen son karara “*hüküm*” denir²⁹. Hüküm, mahkemenin davanın esasına ilişkin olarak vermiş olduğu karardır. Karar kavramı, hüküm kavramını da kapsamaktadır. Dolayısıyla yargılama sonunda verilen tüm hükümler birer karar olmakla birlikte, yargılama sırasında verilen veya yargılamayı sona erdiren fakat uyuşmazlığın esasına ilişkin olmayan kararlar, hüküm olarak nitelendirilemez.

İşte davanın taraflarının mahkeme kararında usule veya esasa ilişkin bir hata olduğu iddiasıyla yapmış olduğu başvuru neticesinde, kararın daha üst bir yargı merci veya kararı veren mahkeme tarafından tekrar incelenmesini “*kanun yolu*” olarak tanımlayabiliriz³⁰.

Anayasa Mahkemesinin konu ile ilgili olarak kullanmayı tercih ettiği ve orijinal bir kavram olan “*hükümün denetlenmesini talep etme hakkı*” kavramı ise, kanun yolu kavramı ile benzerdir ancak aynı anlamda değildir. Biraz önce ifade edildiği gibi kanun yolu, kural olarak nihai mahkeme kararlarının üst derece yargı merci tarafından incelenmesidir. Dolayısıyla kanun yolu kavramı hüküm niteliğinde olsun veya olmasın tüm nihai mahkeme kararlarının kural olarak başka bir yargı merci tarafından denetlenmesi anlamında kullanılmaktadır. Hüküm ise dava konusu uyuşmazlık hakkında verilen karardır. Hükümün denetlenmesi kavramı da sadece “*hüküm*” niteliğindeki kararların bir üst yargı merci tarafından denetlenmesini kapsamakta, usule ilişkin verilen kararları ise kapsamamaktadır. Bu doğrultuda hükümün denetlenmesi kavramının, kanun yolu kavramının bir parçası olduğu, ancak kanun yolu kavramının hükümün denetlenmesi kavramından daha geniş bir anlama sahip olduğu sonucuna ulaşılabilecektir. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin hükümün denetlenmesini talep etme hakkı kavramını kullanmasının bilinçli bir tercih olduğu kanaatindeyiz.

Yayımları 2014), s. 449; Bahtiyar Akyılmaz, Murat Sezginer ve Cemil Kaya, *Türk İdari Yargılama Hukuku*, (4. Baskı, Savaş Yayınevi 2020), s. 680.

²⁸ Akyılmaz, Sezginer ve Kaya, s. 680.

²⁹ Nur Centel ve Hamide Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, (13. Baskı, Beta Yayınevi 2016), s. 766. “*Uyuşmazlığın esasına ilişkin verilen kararlar ‘hüküm’ olarak adlandırılır*”. Akyılmaz, Sezginer ve Kaya, s. 680.

³⁰ Benzer diğer tanımlar; “*İlk derece (hüküm) mahkemesinin verdiği kararın yeniden incelenerek değerlendirilmesini sağlamak üzere, tarafa tanınan bir üst ve/veya yüksek mahkemeye başvuru olanağına, kanun (yasa) yolu denir*”. Ramazan Arslan, Ejder Yılmaz ve Sema Taşpınar Ayvaz, *Medeni Usul Hukuku*, (2. Baskı, Yetkin Yayınları 2016), s. 576. “*Mahkeme tarafından verilen nihai kararın (kural olarak) daha üst bir yargı merci tarafından yeniden incelenmesine kanun yolu denir*”. Akyılmaz, Sezginer ve Kaya, s. 679.

Anayasa Mahkemesi hükümün denetlenmesini talep etme hakkını; kişinin aleyhine verilen bir hükümün başka bir yargı merci tarafından gözden geçirilmesini ve denetlenmesini isteyebilmesinin teminat altına alınması olarak ifade etmiştir³¹. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesi hükümün denetlenmesini talep etme hakkını, aleyhine hüküm verilen kişiye ait bir hak olarak yorumlamıştır. Aleyhine hüküm verilen kişi dışındaki kişilerin bu hak kapsamında olmadığını da kararlarında vurgulamıştır³².

Yüksek Mahkeme, 2020 yılında Yapı Denetim Kanunu'nda yer alan idari para cezalarına ilişkin mahkeme kararlarının kesin olduğunu düzenleyen kanun hükmüne dair vermiş olduğu iptal kararında kişi aleyhine hüküm kurulmasını ise şu şekilde açıklamıştır: Hakkında idari para cezası işlemi tesis edilen kişinin, bu işlemin iptali istemiyle yaptığı itirazın reddedilmesi halinde işlemin hukuka uygun olduğunun, dolayısıyla idari para cezası tesisine sebep olan fiil veya durumların ise hukuka aykırı olduğunun yargı merci tarafından tespit edilmesi ile kişinin o cezayı ödemek zorunda kalması durumunda, kişi aleyhine hüküm kurulmuş olacak ve hükümün denetlenmesini talep etme hakkına ilişkin güvenceler devreye girecektir.

Anayasa Mahkemesinin yaklaşımına göre hükümün denetlenmesini talep etme hakkı ile kanun yoluna başvurma kavramları bu hakkın sahibi kişiler açısından da zaman zaman farklılaşmaktadır. Biraz önce ifade ettiğimiz gibi, hükümün denetlenmesini talep etme hakkı Anayasa Mahkemesi tarafından sadece aleyhine hüküm verilen kişiye tanınmış bir hak olarak kabul edilmektedir. Ancak kanun yoluna başvurma hakkı ise genel olarak davanın taraflarına tanınmış bir haktır. Kural olarak, davanın tarafı olmayan kişilerin mahkeme kararından etkilenmiş olmaları halinde dahi kanun yoluna başvurma haklarının olmadığı kabul edilmektedir³³. Bununla beraber Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Kanun yollarına başvurma hakkı" başlıklı 260. maddesinde³⁴; hâkim ve mahkeme kararlarına karşı Cumhuriyet savcısının, şüphelinin,

³¹ AYM, E. 2018/71, K. 2018 /118, 27.12.2018, §. 12, <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

³² "Belirtildiği üzere hükümün denetlenmesini talep etme hakkı, kişinin kendisi aleyhine verilen hükümün başka bir mahkeme tarafından denetimini talep edebilmesini güvence altına almaktadır." AYM, E. 2018/71, K. 2018/118, 27.12.2018, §. 22, <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

³³ Akyılmaz, Sezginer ve Kaya, s. 729.

³⁴ "(1) Hâkim ve mahkeme kararlarına karşı Cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık ve bu Kanuna göre katılan sıfatını almış olanlar ile katılma isteği karara bağlanmamış, reddedilmiş veya katılan sıfatını alabilecek surette suçtan zarar görmüş bulunanlar için kanun yolları açıktır. (2) (Değişik: 18/6/2014-6545/73 md.) Ağır ceza mahkemelerinde bulunan Cumhuriyet savcıları, ağır ceza mahkemesinin yargı çevresindeki asliye ceza mahkemelerinin; bölge adliye mahkemesinde bulunan Cumhuriyet savcıları, bölge adliye mahkemelerinin kararlarına karşı kanun yollarına başvurabilirler. (3) Cumhuriyet savcısı, sanık lehine olarak da kanun yollarına başvurabilir."

sanığın ve katılan sıfatını almış olanlar ile katılma isteği karara bağlanmamış, reddedilmiş veya katılan sıfatını alabilecek surette suçtan zarar görmüş bulunanların **kanun yoluna başvurma hakkı olduğu düzenlenmiştir.**

V. KANUN YOLUNA BAŞVURMA HAKKININ GEREKLİLİĞİ AÇISINDAN BU HAKKA GETİRİLEN SINIRLANDIRMALARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Nihai mahkeme kararlarına karşı kanun yoluna başvurulmasına imkân tanınmasının birtakım sebepleri vardır. Bu sebepler, kanun yolu denetiminin hem amacını hem de sonuçlarını oluşturmaktadır.

Mahkeme kararlarına karşı kanun yolu denetiminin yapılmasına imkân tanınmasının ilk sebebi, mahkeme kararlarındaki olası hataların düzeltilerek hukuka uygunluğun gerçekleştirilmesidir. Mahkeme kararlarında bazı hataların olması muhtemeldir. Bu hatalar, maddi vakanın tespitine ilişkin olabileceği gibi, uyumsuzluğa uygulanan hukuk kuralına ilişkin de olabilir. Kanun yolu denetimi sayesinde mahkeme kararındaki olası hatalar düzeltilerek, hukuka uygunluk sağlanmış olacaktır. Bu sebeple kanun yolu denetimi, hukuka uygunluğu sağladığından hukuk devleti ilkesinin de bir gereği olarak kabul edilmelidir³⁵.

Mahkeme kararlarının denetlenmesini talep etme hakkı, evrensel bir hukuk ilkesi olan adil yargılanma hakkının ve hak arama hürriyetinin birer gereği olarak kabul edilmelidir. Böylece mahkeme kararından tatmin olmayan tarafın kanun yoluna başvurusu, adil yargılanma hakkına da hizmet edecektir³⁶.

Aynı zamanda, mahkeme kararlarının denetlenmesi ve varsa hukuka aykırılıkların giderilmesi, taraflar için olduğu kadar toplum için de bir teminattır. Böylece sadece tarafların değil, tüm toplumun yargıya olan güveni artacak ve herkes kendisini hukuki güvenlik içerisinde hissedecektir³⁷.

Mahkeme kararlarının kanun yolu incelemesinden geçirilmesinin bir diğer faydası, hukuk kurallarının uygulanmasında birlik sağlanmasıdır. Mahkeme

³⁵ Arslan, Yılmaz ve Taşpınar Ayvaz, s. 576.

³⁶ Anayasa Mahkemesi de “kanun yolu, bir yargı yeri tarafından verilen ve hukuka aykırı olduğu ileri sürülen bir kararın, kural olarak başka bir yargı yeri tarafından incelenmesini sağlayan hukuki yoldur. Kanun yolunun amacı, yargı yerleri tarafından verilen kararların, kural olarak başka bir yargı yeri tarafından denetlenmesine imkân tanımak suretiyle daha güvenceli bir yargı hizmeti sunmaktır. Kanun yoluna başvuru hakkı, adil yargılanma hakkının kapsamı içerisinde” diyerek, kanun yolu ile adil yargılanma hakkı arasındaki ilişkiyi ifade etmiştir. AYM, E. 2014/164, K. 2015/12, 14.01.2015, <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>. “...kanun yoluna başvurma hakkı da hak arama hürriyeti ve adil yargılanma hakkı kapsamındadır” AYM, E. 2016/19, K. 2016/17, 16.03.2016, §. 7, <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

³⁷ Benzer bir değerlendirme için bkz: Ramazan Çağlayan, *İdari Yargılama Hukuku*, (11. Baskı, Seçkin Yayınevi 2019), s. 752.

kararları arasında çelişki bulunması, mahkemelerin benzer olaylarda farklı karar vermeleri, kanun önünde eşitlik ilkesini zedeleyeceğinden, mahkeme kararları arasında birlik sağlama, bir diğer ifade ile içtihat birliğini sağlama zarureti ortaya çıkmaktadır³⁸. Kanun yoluna başvurma hakkının sınırlandırılması neticesinde ilk derecede kesinleşen mahkeme kararları arasında da içtihat farklılıklarının ortaya çıkabilmektedir. Aynı veya benzer olaylara ilişkin farklı kararların bulunması, yargıya duyulan güvenin zedelenmesine sebep olacağı gibi, hukuki güvenlik ve hukuki belirlilik ilkelerine aykırılık oluşturacaktır³⁹. Dolayısıyla kanun yolunun hem davanın taraflarının menfaatine hem de kamu yararına yönelik fonksiyonları bulunmaktadır⁴⁰.

Değerlendirme konusu yapmış olduğumuz Anayasa Mahkemesi kararlarını ve kanun yoluna başvurma hakkı tanınmasının sebeplerini birlikte ele aldığımızda; Anayasa Mahkemesinin 2018 ve 2020 yıllarında kanun yoluna başvurma hakkını sınırlayan kanun hükümlerinin iptali yönünde verdiği kararların hak arama hürriyeti açısından oldukça önemli ve yerinde kararlar olduğunu söyleyebiliriz. Özellikle Ek 7 No.lu Protokolün 2. maddesinin (2) numaralı fıkrasında beraat kararına karşı yapılan başvuru sonrasında verilen mahkûmiyet hükümleri yönünden hükümün denetlenmesini talep etme hakkına istisna tanınabileceğinin belirtilmiş olduğu halde Anayasa Mahkemesinin beraat kararı sonrasında verilen mahkûmiyet kararının da kişiler yönünden ciddi sonuçlarının olabileceğini kabul ederek, bu kararların denetim dışı kalmasını Anayasa'ya aykırı bulması, kişi hak ve hürriyetleri açısından büyük bir önemi haizdir. Yine Ek 7 No.lu Protokolde yalnızca ceza mahkumiyetleri için kanun yoluna başvurma hakkından bahsedildiği halde Anayasa Mahkemesinin, ceza yargılaması dışında da bu hakkın varlığını kabul etmesi ve bu doğrultuda kişi üzerinde ağır sonuçlar doğurabilen idari para cezalarını da ceza niteliğinde kabul ederek, hükümün denetlenmesini talep etme hakkının kapsamını geniş yorumlaması, bu haktan daha fazla istifade edilmesine imkân tanıyacaktır.

³⁸ Turan Yıldırım, Melikşah Yasin, Nur Kaman, vd., *İdare Hukuku*, (6.Baskı, On İki Levha Yayınevi 2015), s. 880. Anayasa Mahkemesi de bir kararında; “Sosyal açıdan adaletin en önemli gereklerinden birisi, belli olaylara belli hükümlerin tek anlamda olmak üzere uygulanmasıdır. Demek ki aynı nitelikteki olaylara başka başka hükümlerin ya da aynı hükümün başka başka biçimlerde uygulanması, doğrudan doğruya adalet duygusunu incitici ve yurttaşların Devlete karşı güvenini azaltıcı ve yerine göre telden sarsıcı etki doğurmaktadır.” diyerek, üst mahkemelerin hukukun uygulanması konusunda birlik sağlama görevlerine vurgu yapmıştır. AYM, E. 1968 / 38, K. 1969 / 34, 29.01.1970, <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

³⁹ İçtihat aykırılığı sebebiyle, adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki AYM kararı için bkz: AYM, *Yasemin Bodur* Başvurusu, Başvuru No: 2017/29896, Karar Tarihi: 25.12.2018, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

⁴⁰ Çağlayan, s. 752.

Bununla beraber Anayasa Mahkemesi, hem 2018 yılı öncesinde vermiş olduğu kararları ile hem de 2018 ve 2020 yıllarındaki norm denetimi kararlarında, düşük miktarlı adli para cezalarına ve kişi üzerinde maddi ağırlığı çok fazla olmayan idari para cezalarına karşı kanun yoluna başvurma hakkının sınırlandırılabilirliğini kabul etmiş; aynı zamanda kanun yolu kapalı olan adli para cezasına karşı yapılan bireysel başvuruda da hak ihlali olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Mevzuatımızı incelediğimizde pek çok yasal düzenlemede kanun yoluna başvurma hakkının sınırlandırıldığını görmekteyiz. Çalışmamızda yer vermiş olduğumuz Anayasa Mahkemesi kararlarında geçen 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 272. maddesi ile 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 28. maddesinin 10. fıkrası⁴¹, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 45. maddesinin ilk fıkrasının 2. cümlesi⁴², 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 341. maddesinin 2. fıkrası⁴³, bu yönde sınırlamalar içeren kanuni düzenlemelere örnek verilebilir.

Kanun yoluna başvurma hakkının tanınmasının sebeplerini ve sonuçlarını düşündüğümüzde, hafif nitelikte olsalar bile adli para cezalarının ve idari yaptırımlara ilişkin mahkeme kararlarının bir kez daha denetlenmesi oldukça önemlidir. Kişilerin adalete erişim hakkının belirli bir parasal değer dikkate alınarak, o miktarın altındaki işlemler veya mahkumiyetler için mahkeme kararlarının denetlenmesi hakkının sınırlandırılması, bu mahkeme kararlarının yukarıda yer vermiş olduğumuz kanun yoluna başvurma hakkının faydalarından mahrum kalmaları sonucunu doğuracaktır ki bu da birtakım sakıncaları beraberinde getirecektir. Bu sakıncalara mahkeme kararındaki olası hataların düzeltilmemesi, aynı veya benzer konuya ilişkin farklı kararların varlığı dolayısıyla hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerinin zedelenmesi örnek olarak verilebilir.

Yukarıda yer vermiş olduğumuz kanun yolu denetimine kapalı olan mahkeme kararları yani ilk derecede kesinleşen mahkeme kararları, hem adli yargıda hem de idari yargıda tek hakimle verilen kararlar arasında yer almaktadır. Bu durum, söz konusu mahkeme kararlarının bir kez daha denetlenmesi imkanını bulunmasının önemini daha da artırmaktadır. Venedik Komisyonunun 2020 Türkiye Raporunda da, tüm adli süreçlerde etkili bir itiraz hakkının tanınması gerektiği ifade edilmiştir⁴⁴.

⁴¹ “Üçbin Türk Lirası dahil idari para cezalarına karşı başvuru üzerine verilen kararlar kesindir.”

⁴² “Ancak, konusu beş bin Türk lirasını geçmeyen vergi davaları, tam yargı davaları ve idari işlemlere karşı açılan iptal davaları hakkında idare ve vergi mahkemelerince verilen kararlar kesin olup, bunlara karşı istinaf yoluna başvurulamaz.”

⁴³ “Miktar veya değeri üç bin Türk Lirasını geçmeyen malvarlığı davalarına ilişkin kararlar kesindir.”

⁴⁴ “... tüm adli süreçlerde, usuli haklar da dâhil olmak üzere, özellikle masumiyet karinesi, ceza sorumluluğunun şahsiliği, hukuki belirlilik, savunma hakkı, adil yargılanma hakkı, silahların

Şüphesiz ki, olağan kanun yoluna başvuru hakkı bulunmayan mahkeme kararlarına karşı olağanüstü kanun yollarına başvurma imkânı açıktır. Ancak bir olağanüstü kanun yolu olan yargılamanın yenilenmesi, sonradan ortaya çıkan sınırlı sayıdaki sebeplere dayanılarak başvurulabilecek bir yol olması sebebiyle; kanun yolu incelemesi yapılamayan mahkeme kararlarına karşı başvurulabilen bir diğer olağanüstü kanun yolu olan kanun yararına temyizde/bozmada ise, doğrudan kişi tarafından başvurma imkanının bulunmaması ve idari yargılama hukukunda kişi üzerinde hukuki sonuç doğurmaması sebepleriyle kanun yoluna başvurma hakkının sınırlandırılmasının sakıncalarını ortadan kaldıracak nitelikte değildir. Bu olağanüstü kanun yollarına ilave olarak ceza yargılaması hukukundaki bölge adliye mahkemesi başsavcılığının itirazı ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itirazı olağanüstü kanun yollarına konu mahkeme kararları, zaten istinaf veya temyiz incelemesine konu oldukları için, ilk derece mahkemesinde kesinleşen kararlara karşı işletilme imkânı bulunmayan olağanüstü kanun yollarıdır.

Anayasa Mahkemesinin de kararlarında vurguladığı gibi bir temel hak ve hürriyete getirilen sınırlamanın ölçülülük ilkesine uygun olması gerekmektedir. Ölçülülük ilkesine uygun olabilmesi için de yapılan sınırlamanın ulaşılmak istenen amaç için *elverişli, gerekli ve orantılı* olması gerekir. Kanun yoluna başvurma hakkına getirilen sınırlamaların özellikle *gereklik ölçütü* açısından ele alınması gerektiği kanaatindeyiz. Amacı gerçekleştirmek için birden çok elverişli aracın varlığı halinde temel hak ve hürriyete en hafif müdahalede bulunan aracın tercih edilmesi gerekir⁴⁵. Bireylerin kanun yoluna başvurma imkanının ortadan kaldırılarak hak arama hürriyetinin sınırlandırılması, usul ekonomisinin yani davaların daha kısa sürede sonuçlanması ve yargı mercilerinin iş yükünün azaltılması bakımından elverişli bir araç olsa da, gerekli bir araç olarak kabul edilemez. Çünkü bireylerin temel hak ve hürriyetlerine daha hafif bir müdahaleyle usul ekonomisinin gerçekleştirilmesi mümkündür. Nitekim Anayasa Mahkemesinin de ifadesiyle, “*gereklik ulaşılmak istenen amaç bakımından sınırlamanın zorunlu olmasını ... ifade etmektedir*”⁴⁶.

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 272. maddesi ile 3.000 TL dahil adli para cezalarına mahkumiyete ilişkin mahkeme kararları için kanun yoluna başvurma hakkına getirilen sınırlamanın doğuracağı sonuçların ayrıca ele alınması gerekmektedir.

---

eşitliği ve etkili itiraz hakkını da içeren temel hakların tam olarak gözetilmesini sağlaması gerekmektedir.”, https://www.ab.gov.tr/siteimages/trkiye_raporustrateji_belgesi_2020/turkey_report_30.10.2020.pdf.

⁴⁵ Yüksel Metin, “Temel Hakların Sınırlandırılması ve Ölçülülük: Ölçülülük İlkesi Evrensel Bir Anayasa İlkesi midir?”, SDÜHFD, C. 7, S. 1, Y. 2017, ss. 1-74, s. 11.

⁴⁶ AYM, E. 2018/71, K.2018/118, 27.12.2018, §. 26, <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'na göre, suç karşılığında uygulanan yaptırım olarak adli para cezaları dört şekilde uygulama alanı bulmaktadır.

1. Adli para cezası bazen tek bir yaptırım olarak kabul edilmiştir.
2. Adli para cezası hapis cezası ile birlikte öngörülmüş olabilir.
3. Hapis cezası veya adli para cezası seçenek yaptırım olarak öngörülmüş olabilir.
4. Son olarak ise, kısa süreli hapis cezası 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 50. maddesi kapsamında adli para cezasına çevrilebilir.

5271 sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunu'nun 272. maddesinin 3. fıkrasının (a) bendine göre, "*Hapis cezasından çevrilen adli para cezaları hariç olmak üzere, sonuç olarak belirlenen üçbin Türk Lirası dâhil adli para cezasına mahkûmiyet hükümlerine*" karşı istinaf yoluna başvurulamaz. Buna göre suç karşılığı adli para cezasının tek yaptırım olarak kabul edildiği haller ile hapis cezasına seçenek yaptırım olduğu ve mahkemenin adli para cezasına hükmettiği hallerde verilen ceza, 3.000 TL'lik sınırın altında ise ilk derece mahkemesinin verdiği karar kesin olduğundan istinaf yoluna başvurulamayacaktır.

Türk Ceza Kanunu'nu incelediğimizde; çevrenin taksirle kirletilmesi (m. 182/1- birinci cümle), adil yargılamayı etkilemeye teşebbüs (m. 288/1), muhafaza görevini kötüye kullanma (m. 289/3) suçları karşılığında uygulanacak yaptırımların yalnızca adli para cezası olarak tespit edildiği görülmektedir. Aralarında kasten yaralama (m. 86/2), taksirle yaralama (m. 89/1), cinsel taciz (m. 105/1), tehdit (m. 106/1-2. cümle), hırsızlık (m. 144/1-daha az cezayı gerektiren hal), dolandırıcılık (m. 159/1- daha az cezayı gerektiren hal) gibi suçların da bulunduğu 32 suçta⁴⁷ ise adli para cezasının hapis cezasına seçenek yaptırım olarak öngörüldüğünü görmekteyiz. Bu suçlardan; konut dokunulmazlığının ihlali (m. 116/2), iş ve çalışma hürriyetinin ihlali (m. 117/1), haberleşmenin engellenmesi (m. 124/1), dolandırıcılık (m. 159/1) gibi suçlar açısından hapis cezasının alt sınırının adli para cezası olarak karşılığı

⁴⁷ Kastan yaralama (86-2), taksirle yaralama (89-1), yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi (98-1), çocuk düşürme (99-2), çocuk düşürme (100-1), cinsel taciz (105-1), tehdit (106-1-2. cümle), konut dokunulmazlığının ihlali (116-2), iş ve çalışma hürriyetinin ihlali (117-1), haberleşmenin engellenmesi (124-1), hakaret (125-1), kişinin hatırasına hakaret (130-1), kişiler arasındaki konuşmaların dinlenmesi ve kayda alınması (133-2), hırsızlık (144-1), mala zarar verme (151-1), ibadethanelere ve mezarlıklara zarar verme (153-2), dolandırıcılık (159-1), kaybolmuş veya hata sonucu ele geçmiş eşya üzerinde tasarruf (160-1), karşılıksız yaralanma (163-1-2), bilgi vermeme (166-1), genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması (170-2), akıl hastası üzerindeki bakım ve gözetim yükümlülüğünün ihlali (175-1), inşaat veya yıkımla ilgili emniyet kurallarına uymama (176-1), hayvanın tehlike yaratabilecek şekilde serbest bırakılması (177-1), işaret ve engel koymama (178-1), gürtültüye neden olma (183-1), mühür bozma (203-1), resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan (206-1), kanunlara uymamaya tahrik (217-1), bilişim sistemine girme (243-1), kamu görevlisinin ticareti (259-1), gizliliğin ihlali (285-1-2).

istinafa ilişkin parasal sınırın üzerinde kalmaktadır. Ancak Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 272. maddesinde istinafa başvurmak için sonuç cezanın 3.000 TL ve üzerinde olması şartı arandığı için; -uygulanması mümkün olan suçlarda-malın değerinin azlığı veya teşebbüs ya da etkin pişmanlık gibi cezada indirim yapılmasını gerektiren sebeplerden birinin varlığı halinde ve alt sınırdan adli para cezasına hükmedilmesi durumunda, hükmedilen adli para cezası 3.000 TL'lik istinafa başvurma sınırının altında kalabilecektir.

Bununla beraber adli para cezasından mahkûmiyetin bir diğer sonucu, adli sicile kaydedilmeleridir. 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu'nun "*Adli sicile kaydedilecek bilgiler*" başlıklı 4. maddesinin 1. fıkrasının c bendinde⁴⁸ adli para cezalarının da adli sicile kaydedileceği açıkça düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre, her ne suretle verilmiş olursa olsun ve tutarı ne olursa olsun adli para cezaları adli sicil kaydına işlenecektir.

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 48. maddesinde memuriyete engel suçlar arasında ve 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'nun 11. maddesinde milletvekili seçilmeye engel suçlar arasında hırsızlık ve dolandırıcılık suçlarına da yer verilmiştir. Kanunlarda bu suçlardan hapis cezasına mahkûm olmak ile adli para cezasına mahkûm olmak arasında bir ayırım yapılmamıştır. Türk Ceza Kanunu'nun 144. maddesinde hırsızlık suçunun daha az cezayı gerektiren hallerinde hapis cezası ile adli para cezası seçenek yaptırım olarak öngörülmüş olup, hâkimin seçimlik cezalardan adli para cezasını tercih ederek gün sayısını alt sınırdan belirlediği durumlarda, adli para cezasına mahkûmiyet 3.000 TL'lik istinaf sınırının altında kalacaktır. Bununla birlikte, dolandırıcılık suçunun Türk Ceza Kanunu'nun 159. maddesinde düzenlenen daha az cezayı gerektiren hallerinde de seçimlik cezalardan adli para cezası tercih edilip, gün sayısının alt sınırdan belirlendiği ve takdiri indirim nedenlerinin uygulandığı durumlarda, adli para cezasına mahkûmiyet 3.000 TL'lik istinaf sınırının altında kalacaktır.

Aynı zamanda 5275 sayılı Ceza İnfaz Kanunu'nun adli para cezalarının infazını düzenleyen 106. maddesinin 3. fıkrasında⁴⁹ hükümlünün zamanında

⁴⁸ "c) Adli para cezası ile ilgili olarak; 1. Adli para cezasına ilişkin mahkûmiyet hükmü, 2. Adli para cezasının ödenmek suretiyle infaz edildiği hususu, 3. Adli para cezasının tazyik hapsi suretiyle kısmen veya tamamen infaz edildiği hususu, 4. Adli para cezasının tazyik hapsinden sonra kalan kısmının ödenmek suretiyle infaz edildiği hususu, ...Adli sicile kaydedilir."

⁴⁹ "(3) (Değişik: 18/6/2014-6545/81 md.) Hükümlü, tebliğ olunan ödeme emri üzerine belli süre içinde adli para cezasını ödemezse, Cumhuriyet savcısının kararı ile ödenmeyen kısma karşılık gelen gün miktarı hapis cezasına çevrilerek, hükümlünün iki saat çalışması karşılığı bir gün olmak üzere kamuya yararlı bir işte çalıştırılmasına karar verilir. Günlük çalışma süresi, en az iki saat ve en fazla sekiz saat olacak şekilde denetimli serbestlik müdürlüğüne belirlenir. Hükümlünün, hakkında hazırlanan programa ve denetimli serbestlik görevlilerinin bu kapsamdaki uyarı ve önerilerine uymaması hâlinde, çalıştığı günler hapis cezasından

adli para cezasını ödememesi halinde, Cumhuriyet savcısının kararı ile ödenmeyen kısma karşılık gelen gün miktarının hapis cezasına çevrilerek hükümlünün iki saat çalışması karşılığı bir gün olmak üzere kamuya yararlı bir işte çalıştırılmasına karar verileceği, hükümlünün hakkında hazırlanan programa ve denetimli serbestlik görevlilerinin bu kapsamdaki uyarı ve önerilerine uymaması hâlinde ise çalıştığı günler hapis cezasından mahsup edilerek kalan kısmın tamamının açık ceza infaz kurumunda yerine getirileceği düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre, adli para cezası ile mahkûm olan bir kişinin bu cezayı kısmen veya tamamen ödememesi halinde kişinin hürriyetinin kısıtlanması sonucu doğabilecektir.

Adli para cezasına mahkûmiyetin olası sonuçlarından bir diğeri ise, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesi ile ilgisidir. Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinin 6. fıkrasının a) bendine⁵⁰ göre, mahkemenin hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verebilmesi için aranan şartlardan biri, sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûm olmamasıdır. Kişinin kasıtlı suçlardan birini işlediği gerekçesiyle verilen ve istinafa başvuru sınırının altında kalan adli para cezasına mahkûmiyet hükmü, hükmün açıklanmasının geri bırakılması müessesesinden yararlanmasına engel olacaktır.

Bununla birlikte, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinin 11. fıkrasına göre, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildikten sonra denetim süresi içerisinde kasten yeni bir suç işlenmesi halinde mahkeme hükmü açıklayacaktır. Denetim süresi içinde işlediği kasıtlı suçtan dolayı 3.000 TL veya daha az adli para cezası ile cezalandırılan kişinin istinaf yoluna başvuramamasının yanı sıra açıklanması geri bırakılan önceki mahkûmiyet hükmünün açıklanması şeklinde iki yönlü aleyhe sonuç doğmuş olacaktır.

Öte yandan, Türk Ceza Kanunu'nun 51. maddesine göre hapis cezası ertelenen hükümlünün denetim süresi içinde kasıtlı bir suç işlemesi halinde; ertelenen cezanın kısmen veya tamamen infaz kurumunda çektirilmesine infaz hâkimliğince karar verilecektir. Bu durumda da denetim süresi içinde işlediği kasıtlı suçtan dolayı istinafa başvuru sınırının altında kalan bir miktarda adli para cezası ile cezalandırılan kişinin istinaf yoluna başvuramamasının yanı sıra ertelenen önceki mahkûmiyet hükmünün tamamen veya kısmen infazı şeklinde aleyhe sonuç doğacaktır⁵¹.

mahsup edilerek kalan kısmın tamamı açık ceza infaz kurumunda yerine getirilir.”

⁵⁰ “(6) (Ek: 6/12/2006-5560/23 md.) Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilmesi için;

a) Sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûm olmamış bulunması.....gerekir.”

⁵¹ Ceza yargılamasında istinaf yoluna başvuruya kapalı hükümlerin kişi aleyhine doğurduğu hukuki sonuçlar hakkında benzer değerlendirme ve görüşler için bakınız: Seydi Kaymaz, *Ceza Muhakemesinde İstinaf*, (2. Baskı, Seçkin Yayınevi 2020), s. 46-50; Mustafa Ruhan

Görüldüğü üzere adli para cezalarında kişi tarafından ödenecek olan miktar düşük olmakla birlikte, kişi aleyhine doğurabileceği ağır hukuki sonuçlar bulunmaktadır⁵². Dolayısıyla bu tarz mahkumiyetlere karşı kanun yoluna başvurma hakkı sınırlandırılırken Yasa Koyucu tarafından, Anayasa'ya uygunluğunun denetimi esnasında da Anayasa Mahkemesi tarafından sadece miktarın azlığı dikkate alınarak değil, kişi hak ve hürriyetleri üzerinde doğurabileceği bu sonuçlar da dikkate alınmalıdır.

SONUÇ

Anayasa Mahkemesi, 2018 yılından bu yana kanun yoluna başvurma hakkını sınırlayan yasal düzenlemeler ile ilgili yapmış olduğu değerlendirmelerde, “*hükmün denetlenmesini talep etme hakkı*” kavramını kullanmaktadır. Yüksek Mahkeme 2018 ve 2020 yıllarında somut norm denetimi üzerine vermiş olduğu kararlarında, kanun yoluna başvurma hakkı kavramından farklılaştırdığı hükmün denetlenmesini talep etme hakkına ilişkin getirilen sınırlamalardan, hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkûmiyet hükümlerinin ve ceza niteliğinde olduğu kabul edilebilecek ağır sonuçlara sahip idari yaptırımlara ilişkin mahkeme kararlarının, hükmün denetlenmesini talep etme hakkı kapsamı dışında bırakılmasını Anayasa'ya aykırı kabul etmiştir.

Anayasa Mahkemesi bu kararlarında hükmün denetlenmesini talep etme hakkını değerlendirirken, Anayasa'nın 36. maddesinde yer alan hak arama hürriyeti ile adil yargılanma hakkını birbirinden ayırt etmekte⁵³ ve bu hakkın

---

Erdem ve Candide Şentürk, *Ceza Muhakemesinde Kanun Yolları*, (1. Baskı, Seçkin Yayınevi 2018), s. 99-106; Fatih Birttek, *Ceza Muhakemesinde İstinaf*, (Adalet Yayınevi 2019), s. 116-122.

⁵² AİHM'in kesinlik sınırı altında kalan adli para cezaları ile ilgili vermiş olduğu ihlal kararları için bkz: *Bayar ve Gürbüz / Türkiye* (Başvuru No. 37569/06, §§ 40-49, 27 Kasım 2012, <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-114773>); *Özbay / Türkiye* (Başvuru No. 62610/12, 12 Şubat 2019, <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-195255>); *Büyükerşen / Türkiye* (Başvuru No. 69975/12, 17 Aralık 2019, <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-201767>); *Zümrüt / Türkiye* (Başvuru No. 27167/12, 17 Mart 2020, <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-203121>).

⁵³ “8. Hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde, adalet ve hukuk devleti gibi temel anayasal ilkelerin de göz önünde bulundurulması gerekir. Bu doğrultuda hak arama hürriyetinin amacının hak ihlalinin önlenerek kişiye hakkının teslim edilmesi ve adaletin tesisi olduğu söylenebilir. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı, kanunun açıkça hatalı veya keyfi uygulanmasına ilişkin istisnalar dışında, yargılama sonucunda verilen hükmün adil olup olmadığı veya hukuki açıdan isabetli olup olmadığı hususlarını içermemektedir. Bu itibarla adil yargılanma hakkının davanın taraflarına sağladığı tüm usul güvencelerine uyulmuş olsa bile yargılama sonucunda verilen hükmün hatalı olması mümkündür. Diğer bir ifadeyle adil yargılanma hakkının güvencelerine riayet edilmiş olsa da hâkimin gerek maddi vakıaların değerlendirilmesinde gerekse hukuk kurallarının uygulanmasında yanılığa düşmesi ve buna bağlı olarak hukuka aykırı

36. maddedeki hak arama hürriyeti kapsamında olduğunu, 141. maddede ifadesini bulan usul ekonomisi ilkesinin bu hakkın sınırı olabileceğini, ancak, sınırlamanın 13. maddedeki koşullara uygun olması gerektiğini kabul etmiştir. Anayasa Mahkemesi özellikle ölçülülük ilkesi açısından konuyu ele alarak, usul ekonomisi amacıyla yapılan bu sınırlamaların meşru amaca dayandığına, bu sınırlamaların söz konusu amaç için elverişli ve gerekli araçlar olduğuna, ancak, hürriyeti bağlayıcı cezalar ile ceza niteliğinde kabul edilebilen ve ağır sonuçları olan idari yaptırımlara karşı hükmün denetlenmesi hakkının sınırlandırılmasının, usul ekonomisi amacına yönelik orantısız bir sınırlama olduğuna karar vermiştir.

Anayasa Mahkemesi, hükmün denetlenmesini talep etme hakkına yönelik bireysel başvurularda ise, ceza yargılaması dışındaki başvurular Ek 7 No.lu Protokolün kapsamında olmadığı için; ceza yargılamasına ilişkin aleyhine hüküm verilen kişi dışındakiler tarafından yapılan başvuruları ise yalnızca aleyhine hüküm verilen kişinin bu hakka sahip olduğunu belirterek, konu bakımından yetkisizlik kararı vermiştir. Bununla beraber Anayasa Mahkemesi düşük miktardaki adli para cezalarının Sözleşme ve Anayasa'nın ortak koruma alanında bulunduğunu kabul etmekle birlikte, düşük miktardaki adli para cezalarına karşı usul ekonomisi amacıyla bir üst mahkemeye başvurma hakkının sınırlandırılmasını orantısız bir sınırlama olarak kabul etmemiş ve hak ihlali olmadığına karar vermiştir.

Anayasa Mahkemesinin, 2018 yılında somut norm denetimi üzerine vermiş olduğu kararında Ek 7 No.lu Protokolde beraat kararına karşı yapılan başvuru sonrasında verilen mahkûmiyet hükümleri yönünden hükmün denetlenmesini talep etme hakkına istisna tanınabileceğinin belirtilmiş olduğu halde, beraat kararı sonrasında verilen mahkûmiyet kararının da kişiler yönünden ciddi sonuçlarının olabileceğini kabul ederek, bu kararların denetim dışı kalmasını Anayasa'ya aykırı bulması; 2020 yılında vermiş olduğu kararında da Ek 7 No.lu Protokolde yalnızca ceza mahkûmiyetleri için kanun yoluna başvurma hakkının tanınması gerektiğinden bahsedildiği halde, kişi üzerinde ağır sonuçlar doğurabilen idari yaptırımları da ceza niteliğinde kabul ederek,

---

hüküm vermesi söz konusu olabilmektedir. Böyle kararlara ilgililerin veya toplumun katlanmasını istemek adalete olan güveni sarsar ve hukuk devletini zedeler. Bu nedenle hak arama hürriyetinden yararlanılabilmesi bakımından adil ve isabetli olmadığı düşünülen bir hükmün başka bir yargı mercii tarafından denetlenmesi bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır. Anayasamız açısından bu gereklilik, özel olarak düzenlenen hak arama hürriyetinin kapsamı ve mahiyetinden kaynaklanmaktadır.” AYM, E. 2018 / 71, K. 2018 / 118, 27.12.2018, §. 8, <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>.

hükümün denetlenmesini talep etme hakkının kapsamını geniş yorumlaması, bu haktan daha fazla istifade edilmesine imkan tanıyacağından, bu kararlar kişi hak ve hürriyetleri açısından büyük bir önemi haizdir.

Bununla beraber Anayasa Mahkemesi kararlarında düşük miktarlı adli para cezası ve idari para cezalarına ilişkin mahkeme kararlarına karşı ise hükümün denetlenmesini talep etme hakkının sınırlandırılabilceğini ifade etmiştir. Anayasa Mahkemesi kararına konu olmamakla birlikte, kanun yoluna başvurma hakkını sınırlayan kanun maddeleri sadece düşük miktarlı adli ve idari para cezaları ile sınırlı değildir. Daha önce de ifade ettiğimiz gibi, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 45. maddesinde 2014 yılında yapılan değişiklik ile konusu beş bin Türk lirasını⁵⁴ geçmeyen vergi davaları, tam yargı davaları ve idari işlemlere karşı açılan iptal davaları hakkında idare ve vergi mahkemelerince verilen kararlar kanun yolu denetimi dışına çıkarılmıştır.

Kanun yoluna başvurma hakkının sınırlandırılması, çalışmamızda yer vermiş olduğumuz kanun yoluna başvurulmasının sağlamış olduğu faydalardan bu mahkeme kararlarının yoksun kalması sonucunu doğuracaktır. Mahkeme kararındaki olası hataların düzeltilmemesi, aynı veya benzer konuya ilişkin farklı kararların var olması ve bu doğrultuda hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerinin zedelenmesi, bu sakıncalar arasında sayılabilir.

Bununla beraber, özellikle adli para cezalarının sonuçlarını düşündüğümüzde kanun yoluna başvurma hakkının sınırlandırılması, mahkûmiyet kararında bir hatanın varlığı halinde ciddi hak yoksunluklarına da sebep olabilecektir. İdari para cezaları⁵⁵ üzerine verilen yargı kararları ile İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun belirli bir parasal sınıra kadar olan vergi, tam yargı ve iptal davaları açısından kanun yoluna başvurma hakkına getirilen sınırlamaları ele aldığımızda ise, bu yargı kararlarına konu hukuki durumların idarenin tek yanlı tasarrufu ile hukuki sonuç doğurduğunu, bu kararların tek hakimle verildiğini ve idarenin hukuka uygunluğunun hukuk devleti idealinin gerçekleştirilmesindeki önemi dikkate alındığında, söz konusu kararlara karşı kanun yoluna başvurma hakkının sınırlandırılmasının, hak arama hürriyeti önünde önemli bir engel olduğu sonucuna ulaşılabilir.

⁵⁴ 2021 yılı itibarıyla yeniden değerlendirme oranı ile bu tutar 7.000 TL ye çıkmıştır.

⁵⁵ Kabahatler Kanunundaki idari para cezalarına karşı başvuru üzerine sulh ceza mahkemesi tarafından verilen kararlara karşı itiraz yolunun açık olması gerektiği yönündeki değerlendirmeler için bkz: Muhammed Taha Büyüktavşan, "Kesinlik Sınırı Altındaki İdari Para Cezalarına Karşı İtiraz Yoluna Başvurulamamasının Cezai Konularda İki Dereceli Yargılanma Hakkı Bakımından İncelenmesi", Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, S. 12, Y. 6, Aralık, 2018, ss. 279-313, s. 311.

KAYNAKÇA

Akıylmaz Bahtiyar / Sezginer Murat / Kaya Cemil, Türk İdari Yargılama Hukuku, 4. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara, 2020.

Arslan Ramazan / Yılmaz Ejder / Taşpınar Ayvaz Sema, Medeni Usul Hukuku, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2016.

Birtek Fatih, Ceza Muhakemesinde İstinaf, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019.

Büyüktavşan Muhammed Taha, “Kesinlik Sınırı Altındaki İdari Para Cezalarına Karşı İtiraz Yoluna Başvurulamamasının Cezai Konularda İki Dereceli Yargılanma Hakkı Bakımından İncelenmesi”, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, S. 12, Y. 6, Aralık, 2018, ss. 279-313.

Centel Nur / Zafer Hamide, Ceza Muhakemesi Hukuku, 13. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, 2016.

Çağlayan Ramazan, İdari Yargılama Hukuku, 11. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2019.

Erdem Mustafa Ruhan / Şentürk Candide, Ceza Muhakemesinde Kanun Yolları, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2018.

Kaymaz Seydi, Ceza Muhakemesinde İstinaf, 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2020.

Kuru Baki / Arslan Ramazan / Yılmaz Ejder, Medeni Usul Hukuku, 25. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2014.

Metin Yüksel, “Temel Hakların Sınırlandırılması ve Ölçülülük: Ölçülülük İlkesi Evrensel Bir Anayasa İlkesi midir?”, SDÜHFD, C. 7, S. 1, Y. 2017, ss. 1-74.

Özbek Veli Özer, Doğan Koray, Bacaksız Pınar, Tepe İlker, Ceza Muhakemesi Hukuku, 9. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2017

Yıldırım Turan, Yasin Melikşah, Kaman Nur, vd., İdare Hukuku, 6.Baskı, On İki Levha Yayınevi, İstanbul, 2015.

